

Vurderingsveiledning

2012

SAM 3020 Politikk og menneskerettigheter
Sentralt gitt skriftlig eksamen

Bokmål

Vurderingsveiledning til sentralt gitt skriftlig eksamen 2012

Denne vurderingsveiledningen gir informasjon om sentralt gitt eksamen og hvordan denne skal vurderes. Vurderingsveiledningen skal være kjent for elever, lærere og foresatte i god tid før eksamen. Sensorene skal bruke vurderingsveiledningen som en felles referanseramme i sitt arbeid.

1. Organisering av sentralt gitt skriftlig eksamen i Politikk og menneskerettigheter

Forberedelse: 1 dag

Eksamen: 5 timer sentralt gitt eksamen med sentral sensur

Forberedelsesdagen

På forberedelsesdagen er alle hjelpemidler tillatt, inkludert bruk av Internett. Forberedelsesdagen er obligatorisk skoledag. I forberedelsestiden kan eleven samarbeide, hente informasjon og få veiledning.

På forberedelsesdagen får elevene oppgitt et tema som de skal sette seg inn i. Innholdet i forberedelsen skal bidra til å forberede elevene på eksamen, men ikke være så konkret at det avslører eksamensoppgavene.

Til eksamen er hele læreplanen aktuell. Det innebærer at elevene til eksamen også kan prøves i flere og relevante deler av læreplanen enn det som kan leses direkte ut av forberedelsesdelen. Det er derfor viktig at elevene får veiledning i å se de mulighetene som forberedelsesdelen rommer, slik at de kan møte eksamensoppgaver som kopler innholdet i forberedelsesdelen til flere deler av læreplanen.

Eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt, bortsett fra Internett og andre verktøy som kan brukes til kommunikasjon.

Gjennom opplæringen i det enkelte faget skal elevene ha blitt veiledet i å vurdere hvilke hjelpemidler de vil ha nytte av i arbeidet med å løse ulike typer oppgaver. Det er eleven selv, gjerne i samråd med læreren, som finner fram til hvilke hjelpemidler som er formålstjenlige for den enkelte til eksamen.

På eksamensdagen vil det arbeidet elevene har gjort, og kildene de eventuelt har brukt i forberedelsestiden, være viktige. Elevene må selv sørge for at dette materialet er lett tilgjengelig på eksamensdagen.

Oppgavetyper

Eksamensoppgavenes form og innhold vil variere noe fra eksamen til eksamen. Det kan likevel være nyttig å studere malen for faglig artikkel (se siste side).

2. Bruk av kilder

Dersom det er aktuelt for eleven å bruke kilder i besvarelsen, må disse oppgis på en etterrettelig måte. Det finnes ulike måter å oppgi kilder på. Det er viktig at kilder som blir brukt til eksamen, oppgis på en slik måte at leseren kan finne fram til dem.

Eleven skal oppgi forfatter og fullstendig tittel på så vel lærebøker som annen litteratur. Dersom eleven bruker utskrift eller sitat fra nettsider, skal han eller hun oppgi nøyaktig nettadresse og nedlastingsdato. Elevene bør henvise til eventuelle kilder underveis i teksten.

Dersom sensor mistenker at en besvarelse inneholder kopiert materiale uten kildehenvisning, kan besvarelsen sendes til plagiatskontroll.

For at sensor enkelt skal kunne finne fram til kildene, bør eleven oppgi kilder underveis i besvarelsen.

3. Vurdering av eksamensbesvarelser

Læreplanen og forskrift til opplæringsloven er grunndokumenter for vurderingsarbeidet. Forskrift til opplæringsloven § 3-25 slår fast følgende:

Eksamen skal organiserast slik at eleven kan få vist kompetansen sin i faget. Eksamenskarakteren skal fastsetjast på individuelt grunnlag og gi uttrykk for kompetansen til eleven slik den kjem fram på eksamen.

Det er elevens individuelle kompetanse¹ ut fra de aktuelle målene i læreplanen som skal vurderes. Grunnlaget for å vurdere kompetansen elevene viser i eksamensbesvarelsen, er kompetansemålene i læreplanen for fag.² Vurderingen skal ta utgangspunkt i det eleven mestrer, og ikke motsatt. Deloppgavene “vektes” ikke mot hverandre. Det er besvarelsen i sin helhet som blir vurdert. Eksamensoppgavene blir utformet slik at de prøver denne kompetansen.

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene, men utgjør ikke et selvstendig vurderingsgrunnlag. I læreplanen for Politikk, individ og samfunn er den grunnleggende ferdigheten å kunne uttrykke seg skriftlig beskrevet slik:

Å kunne uttrykke seg skriftlig i politikk individ og samfunn innebærer å fremstille tekster presist, strukturert og selvstendig. Det vil si å drøfte samfunnsfaglige tema der momentene kommer i naturlig rekkefølge og blir vurdert i forhold til hverandre. Det betyr også å bearbeide og trekke sammen tekster for å skaffe seg oversikt.

I vurderingen av eksamensbesvarelsene legger vi vekt på om elevene gir et relevant svar på oppgaven. Det settes ikke krav til lengdebegrensning, men oppgaven blir vurdert ut fra kvalitet og ikke kvantitet. En god besvarelse er presis og ikke utflytende.

Om å lese oppgaveteksten godt – og disponere besvarelsen

For at eleven skal kunne gi et presist og relevant svar på det oppgaven spør om, er det nødvendig å lese hele oppgaveteksten godt. Dette er viktig for at eleven skal kunne

¹ I St.meld. nr. 30 (2003–2004) *Kultur for læring* er kompetanse definert som evnen til å møte en kompleks utfordring eller utføre en kompleks aktivitet eller oppgave.

² Forskrift til opplæringsloven § 3-3.

vurdere hvordan han eller hun skal disponere de ulike delene av oppgaven. I eksamensbesvarelsen bør eleven

- vise faglig oversikt og forklare faglige sammenhenger
- bruke fagkunnskaper og samfunnsfaglige teorier, og beherske fagterminologi
- diskutere oppgaven fra ulike synsvinkler og utdype aktuelle problemstillinger
- skrive presist og med en ryddig disposisjon

Se også mal for faglig artikkel til slutt i denne veiledningen.

4. Karakterer

Sensor skal alltid vurdere elevens samlede kompetanse slik den kommer til uttrykk i besvarelsen. Karakteren som fastsettes, skal være i tråd med karakterbeskrivelsene i forskrift til opplæringsloven §§ 3-4:

- a) Karakteren 6 uttrykker at eleven har framifrå kompetanse i faget.*
- b) Karakteren 5 uttrykker at eleven har mykje god kompetanse i faget.*
- c) Karakteren 4 uttrykker at eleven har god kompetanse i faget.*
- d) Karakteren 3 uttrykker at eleven har nokså god kompetanse i faget.*
- e) Karakteren 2 uttrykker at eleven har låg kompetanse i faget.*
- f) Karakteren 1 uttrykker at eleven har svært låg kompetanse i faget.*

Kjennetegnene på måloppnåelse beskriver nærmere hva for eksempel "god kompetanse i faget" vil si for et bestemt fag til skriftlig eksamen.

5. Kjennetegn på måloppnåelse – om å lese skjemaet (matrisen) på neste side

Matrisen viser hva som kreves for å oppnå de ulike karakterene for "drøfting", "redegjørelse", "forklaring" osv. Ved å bli mer bevisst på hva som kreves på de ulike karakternivåene, skal det være mulig å bedre egne prestasjoner.

Kjennetegn på måloppnåelse, politikk og menneskerettigheter

Ferdighet/kompetanse	Eksempler på kompetansemål	Karakteren 2	Karakterene 3 og 4	Karakterene 5 og 6
Beskrive eller presentere	<ul style="list-style-type: none"> • <i>beskrive</i> hovedlinjer i den politiske utviklingen i Norge etter 1814 • <i>presentere</i> beslutningsprosesser i aktuelle politiske saker 	Eleven uttrykker enkle fakta med egne ord.	Eleven formidler stoffet sammenhengende og med relevant stoffutvalg.	Eleven formidler relevant stoff nyansert, saklig og presist med klar og logisk struktur.
Gjøre rede for	<ul style="list-style-type: none"> • <i>gjøre rede for</i> rettsregler og avtaler i internasjonal politikk og deres bruksområder • <i>gjøre rede for</i> sammenhenger mellom menneskerettigheter og demokrati 	Eleven viser oversikt over enkelte relevante momenter.	Eleven gir uttrykk for en sammenhengende, strukturert og dekkende oversikt over noen sentrale momenter.	Eleven gir en saklig, utfyllende, strukturert og selvstendig oversikt over flere sentrale momenter.
Finne fram til kjennetegn for	<ul style="list-style-type: none"> • <i>finne fram til kjennetegn</i> på demokrati 	Eleven gjenkjenner enkelte sentrale trekk ved det aktuelle begrepet eller emnet.	Eleven bruker flere av de viktigste trekkene ved det aktuelle begrepet eller emnet ved identifiseringen.	Eleven identifiserer presist, utdypende og klart avgrensende.
Gi eksempler på	<ul style="list-style-type: none"> • <i>gi eksempler</i> på brudd på sivile og politiske rettigheter og på sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter i forskjellige deler av verden 	Eleven gir et begrenset antall eksempler med en viss relevans.	Eleven gir flere gode og treffende eksempler med en viss bredde.	Eleven gir flere ulike og illustrerende eksempler med god bredde og selvstendighet i utvalget.
Forklare	<ul style="list-style-type: none"> • <i>forklare</i> forskyvninger i makt og innflytelse mellom politiske institusjoner og aktører i moderne samfunn • <i>forklare</i> hvordan demokratiske institusjoner fungerer 	Eleven trekker fram enkelte relevante momenter med en viss sammenheng.	Eleven viser en viss begrunnet forståelse av årsaksforhold.	Eleven framstiller årsaksforhold på en utdypende, logisk og velbegrunnet måte.
Tolke eller analysere	<ul style="list-style-type: none"> • <i>tolke</i> hovedlinjer i den politiske utviklingen i Norge etter 1814 • <i>analysere</i> hvordan politiske beslutninger blir påvirket av internasjonalisering 	Eleven undersøker delvis et saksforhold eller tema basert på et smalt utvalg momenter.	Eleven analyserer sammenhengende og strukturert et utvalg momenter i lys av faglig teori.	Eleven analyserer selvstendig og kritisk et bredt utvalg momenter med solid faglig forankring og logisk struktur.
Sammenligne	<ul style="list-style-type: none"> • <i>sammenligne</i> ulike politiske systemer 	Eleven finner fram til enkelte forskjeller og likheter	Eleven finner frem til forskjeller og likheter og vurderer noen årsaksforhold til ulikhetene.	Eleven finner fram til forskjeller og likheter, og vurderer noen årsaksforhold til og mulige konsekvenser av de påviste ulikhetene.
Diskuter, vurder og drøft	<ul style="list-style-type: none"> • <i>diskutere</i> massemedienes rolle som internasjonal aktør • <i>drøfte</i> betingelser for medborgerskap og demokratiske styreformer • <i>vurdere</i> internasjonale aktørers rolle i verdenssamfunnet • <i>drøfte</i> problemstillinger om fred og sikkerhet, økonomi, miljø, utvikling og bistand i tilknytning til internasjonalt samarbeid 	Eleven har med enkelte relevante argumenter og prøver å veie dem mot hverandre.	Eleven presenterer relevante argumenter og greier i noen grad å veie dem mot hverandre. Trekker konklusjon.	Eleven presenterer sentrale argumenter og veier dem mot hverandre på selvstendig måte. Trekker på denne bakgrunn en logisk og selvstendig konklusjon.

Eksempel på mal for faglig artikkel i eksamenssammenheng

Mange eksamensoppgaver i Politikk og menneskerettigheter forutsetter at eleven skriver en lengre, sammenhengende tekst. Elevene kan velge å bruke denne malen som et verktøy for å disponere besvarelsen sin, jf. den grunnleggende ferdigheten å *kunne uttrykke seg skriftlig* i læreplanen for Politikk, individ og samfunn. Denne malen er bare et forslag; en besvarelse kan også disponeres på andre måter.

Innledning:

- I innledningen beskriver du kort hva besvarelsen din skal handle om. Avgrensning og konkretisering av problemstillingen og eventuelle delproblemstillinger hører også innunder denne delen.

Hoveddel:

- I hoveddelen beskriver du *teori* som belyser problemstillingen din.
- *Argumentasjonsdelen*, der du drøfter problemstillingen med dine egne argumenter ut fra teori og faktakunnskap, er helt sentral her.

Konklusjon:

- Her gir du en kort og presis oppsummering av de viktigste punktene i hoveddelen.
- Avslutt med et kort svar på den innledende problemstillingen.

Kilder:

- Her setter du opp referanselisten.

Schweigaards gate 15
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO
Telefon 23 30 12 00
www.utdanningsdirektoratet.no